

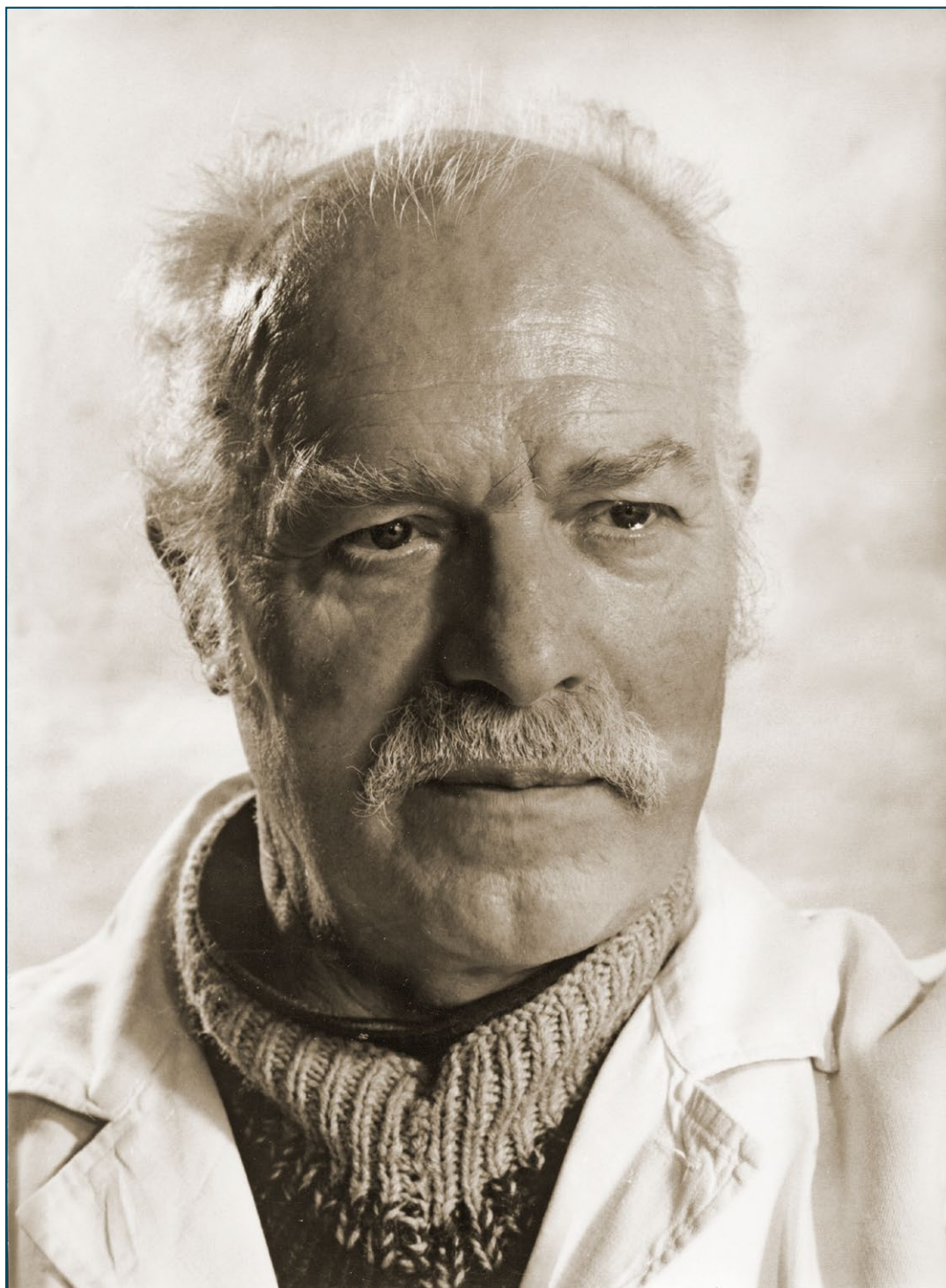
ŽIVOT MEZI TRÍSKAMI

Vzpomínka na řezbáře a restaurátora

HEŘMANA KOTRBU

1. 11. 1913 – 4. 1. 1989

Na paměť' našeho vzácného občana

1. listopadu 2013 uplynulo 100 let od narození významného občana naší obce, slavného řezbáře, sochaře, grafika a restaurátora pana Heřmana Kotrby. Narodil se roku 1913 v německém Günzburgu v rodině českého restaurátora Viktora Kotrby. Zde také absolvoval odbornou školu pro zpracování dřeva a vyučil se řezbářem. První zakázky vykonával v dílně svého otce v rodném Günzburgu.

Mladý Heřman byl prvním z rodinné dílny, kdo se vydal zpět do Československé republiky, kam byl přizván ke spolupráci na umělecké výzdobě kostela v Brně-Židenicích. Později sem přenesla svoji působnost celá Kotrbova dílna a rodina se v roce 1937 natrvalo usídlila ve Střelcích. Od roku 1939 pracoval Heřman v řezbářské a restaurátorské dílně na Petrově č. 5 spolu se svým bratrem Karlem.

Do povědomí široké veřejnosti se Kotrbovi zapsali restaurátorskými pracemi při záchraně levočského oltáře Mistra Pavla. Ve Střelcích, kde Heřman Kotrba našel svůj domov a žil celých 52 let, jsme dodnes pyšní na otisky jeho tvorby. Připomeňme si jen kamenný pomník k 750. výročí od první písemné zmínky o obci na ulici Na Hrázi, roh hojnosti na obecním úřadě, řezby v místním zdravotním středisku, bývalé kuželně, na myslivecké chatě Výrovce, na základní škole a další.

Mistr Heřman zemřel počátkem roku 1989, když se chystal k rekonstrukci místního betléma, a je pohřben na střelickém hřbitově, stejně jako jeho bratr Karel a otec Viktor. Na jejich počest byla ulice, ve které bydleli, pojmenována ulicí Bratří Kotrbů. Jsme velice hrdí na to, že tato významná osobnost žila a pracovala v naší obci.

Zdeněk Ondrášek, starosta Střelíc

*Heřman Kotrba u pomníku k 750. výročí první písemné zmínky o Střelcích.
Foto Jiří Fukan*

Neobyčejný řezbář a jeho dílna

JIŘÍ PLOCEK

Heřman Kotrba byl osobností všestrannou a inspirativní. Dílna bratří Kotrbů patřila k brněnským kulturním fenoménům.

Kdo někdy zavítal do dílny bratří Kotrbů na brněnském Petrově, kde v kamínkách hořel oheň a vzduch byl prosycen vůní dřeva a klišu, či kdo měl možnost navštívit Heřmana Kotrbu ve střelické vile, v pokojích plných obrazů a plastik, s kazetovými stropy malovanými domácími pány, tomu se otevřel nový svět. V kontrastu s pulsem života přede dveřmi se člověk ocitl jednou nohou ve středověku, či alespoň u otevřeného okna do tajemné minulosti. Nebyla to ovšem

Chodila k nim spousta hostů a za proktorátu tam byla vždycky připravená mapa. Na ní jsme sledovali, jak Němci ustupují. Přemistovali jsme vlajčky a radovali se z toho..."

Vznik rodinné dílny

Vyznání známé sochařky by pravděpodobně podepsali všichni, kdo do dílny docházeli. Vztah k řemeslu a k umění vůbec vyrůstal u Kotrbů z rodinné tradice, která nebyla nepodobná tradici řemeslně-uměleckých hutí minulosti. Otec Viktor Kotrba (1872–1938), všestranný restaurátor českého původu, který se usadil a oženil v jihoněmeckém Günzburgu, vytvořil ze čtyř svých synů tým, který byl schopen vybavit či zrestaurovat kompletní interiér kostela. Malíře Františka (1907–1972), pozlacovače

Karla (1910–1973), řezbáře Heřmana (1913–1989) a malíře a rámaře Josefa (1920–2012) doplnil v případě potřeby ještě nejstarší syn Viktor (1906–1973), vystudovaný architekt, pozdější kapacita v oboru gotické architektury. Do celkového počtu sedmi dětí je nutno započítat ještě sestry Bertu (1911–1988), malířku, a Marii (1925), kunsthistoričku. Po úspěšných letech rozvoje dílny nastaly rodině Kotrbových počátkem 30. let s nástupem nacismu krušné časy. Zhoršující se situace donutila talentované restaurátory k přesunu do Československa. Otec Viktor se syny Karlem a Heřmanem zaměřili do Brna, kde dostali první zakázky především zásluhou významného architekta Klaudiva Madlmayera. V této souvislosti zmíníme nový kostel v Brně-Židenicích, pro nějž Heřman vytvořil sousoší Piety. Pro Brňany či návštěvníky města uvádím, že několik jeho soch se nachází přímo v centru v kostele sv. Jakuba. Svatý Tadeáš na vás vlídně pohlédne hned u vchodu. V období Vánoc pak zdobí Heřmanův betlém katedrálu na Petrově.

Rodiče Kateřina a Viktor Kotrbovi.
Archiv rodiny

vůbec mrtvá minulost! Ožívali tu gotičtí a barokní mistři a přetavovali svou dávnou vitalitu do rukou řezbáře Heřmana. A později i do moderní tvorby Heřmanova nejmilejšího žáka Miloše Vlčka a dalších více či méně příležitostných fámulů. Z kotrbovské dílny člověk nazíral okolní svět s odstupem věků a s humorem, jež jej tam sytil, podobně jako je syceno vyschlé dřevo starých soch stabilizující směsí petroleje a pryskyřic.

Na tuto oázu kumštýřskou i lidskou nedávno vzpomínala sochařka Sylva Lacinová-Jílková (1923), pamětnice prvních let existence dílny na Petrově: „Učila jsem se tam řezbařinu. Byla jsem ráda, že se něco dozvím, a taky jsem byla šťastná, že jsem poznala Heřmana a jeho bratra Karla. Byli tak strašně prima lidi, to se nedá vypovědět. Byli nejen po umělecké stránce vynikající restaurátoři, ale byli skvělí i po stránce lidské.

První roky v dílně – 40. léta minulého století. Heřman Kotrba s pomocníky Josefem Čechem a Alešem Grimem. Archiv rodiny

S jeho pracemi – ať už restaurátorskými, či vlastními skulpturami – se setkáváme dnes na mnoha místech nejen v Brně, především pak po celé Moravě a též na Slovensku.

Krátce po příchodu do Brna, v roce 1938, otec Viktor umírá a bratři Heřman a Karel pokračují v rodinné tradici sami. Heřman založil nejdříve dílnu na ulici Vranovská, poté působil krátce na Biskupské a nakonec se usadil až do své smrti na Petrově č. 5. Právě tato dílna s původním názvem *Bří Kotrbové – Dílna pro chrámové umění* proslula svou jedinečnou atmosférou a stala se místem setkávání, na něž se nezapomíná. Brněnskou legendou.

Levočská inspirace

S ostatním členy rodiny se spojovali Heřman s Karlem na velkých zakázkách, jako bylo třeba restaurování pozdně gotického oltáře Mistra Pavla v Levoči v letech 1952–1954. Práce na řezbářsky a architektonicky virtuózním díle,

Jedna z velkých konzervátorských zakázek, Světelský oltář z Adamova, detail. 40. léta. Archiv rodiny

nejvyšším oltářů svého druhu ve střední Evropě (měří přes 18 metrů), vynesla rodině zasloužené ocenění v podobě Státní ceny Klementa Gottwalda. Tato zakázka byla pro Heřmana úhelnou: Vedle vlastní restaurátorské práce tu byla jeho přirozená zvědavost dosyta naplňována studiem místní historie, dějin řemesla, pátráním v archivech.

Zde začalo také jeho systematické zkoumání o mírách středověkých plastik.

Restaurátorská práce v Trnavě. Zleva: Karel Kotrba, Heřman Kotrba a Miloš Vlček. Archiv Miloše Vlčka

Heřmanovi sourozenci s vyšším vzděláním nad jeho úsilím pochybovačně vrtěli hlavou, ale plodem Heřmanova dlouhodobého zájmu byla nejen obsažná a jedinečná kniha o řezbářství *Třísky z dílny řezbáře* (Blok, Brno 1982), ale i rozsáhlá vědecká studie ve slovenském časopise *Ars* (O ikonografii, typologii a metrológii) 2/1988 s názvem *O zmluvách, mierach výtvarných diel neskej gotiky a renesancie*. O své neobyčejně obsáhlé znalosti a zkušenosti se ovšem Heřman Kotrba – „pan Heřman“, jak byl návštěvníky dílny důvěrně nazýván – děлил ochotně kdykoli s kýmkoli, ať už to byli studenti Střední uměleckoprůmyslové školy, vysokoškoláci, kunsthistorikové či všemožní milovníci umění a historie. O Levoči, svém životním tématu, přednášel mnohokrát a sepsal i pojednání *Jak jsme našli dům Mistra Pavla*.

Osobní dovětek

Myslím, že nejsem sám, kdo považoval pana Heřmana v jistém ohledu za svého Mistra. Svědectví o tom vydávají jeho žáci i spolupracovníci a nemusí vždy jít jenom o řezbařinu. Docházel jsem k němu od let gymnaziálních, přiučoval se základům řezbářského a restaurátorského

řemesla, svým velkým zálibám. Do dílny mne přivedl můj otec, psycholog Karel Plocek. Už v této souvislosti jsem mohl vnímat neobyčejnou erudici řezbáře, v dalších oborech víceméně samouka. S otcem, který překládal spisy švýcarského psychologa C. G. Junga, konzultoval vysoce odborné záležitosti historické, lingvistické a německé realie. Latina, řečtina, stará němčina, v tom byl jako doma. Se mnou – poté studentem chemie na univerzitě – zas probíral chemické aspekty svých překladů starých malířských receptářů.

Jeho vlastní výchova k řemeslu byla též svérázná. Nechal člověka dělat vlastní věc, ale po oku jej pozoroval a občas něco podotkl. Pamatuju si, jak jsem jako úplný začátečník něco stloukal pomocí hřebíků. Držel jsem kladivo v půli topůrka, abych lépe trefil hlavičku hřebíku, což je znakem nedostatku fortelu. Člověk by měl vzít kladivo za konec topora a využít silového působení celé délky. Pan Heřman viděl, jak mi ty hřebíky lezou ztuha do dřeva, a jen tak mimochodem poznamenal: Jirko, ale to kladivo jsme koupili s celým topůrkem!

Děkuji, pane Heřmane. Nejen za tento milý štouchanec.

VZPOMÍNKA NA STRÝČKA

Vracím se ve vzpomínkách o mnoho let zpět – do svého dětství. Vybavuji si nedělní návštěvy u svého strýce Heřmana Kotrby a u tety. Byla to krásná setkání, kdy jsem se cítila velmi dobře. Strýc byl úžasný člověk, který si dokázal milým, vtipným přístupem získat dětskou dušičku. Ráda jsem mu sedávala na kolenou, držela velkou pohádkovou knihu se spoustou obrázků a poslouchala jeho vyprávění. Jak jsem rostla, přecházelo vyprávění od pohádek k různým jiným zajímavým tématům. Byl velmi sečtělý, měl velký rozhled a uměl povídat doslova o všem. Bylo mi nevýslovně líto, že nás opustil tak brzy a nemohl již vidět vyrůstat mého syna a předat mu mnoho ze svých znalostí a dovedností. Nikdy na něj a hezké chvíle s ním nezapomenu.

Eva Kubíková, roz. Andrášková

Heřman Kotrba s neteří. Archiv rodiny

MŮJ MISTR

Brněnský sochař Miloš Vlček (1939), rodák ze Slatiny, žák a dlouholetý nejbližší spolupracovník Heřmana Kotrby, vzpomíná na svého řezbářského mistra a na společnou práci.

Jak jste se dostal k panu Heřmanovi poprvé do dílny?

Bylo to v roce 1953, když mi bylo čtrnáct. Poprvé jsem tam přišel s maminkou, která to domluvila přes pana faráře Křehlíka. To bylo tak, že ve Slatině se stavěl nový kostel (pozn.: vysvěcen v roce 1948), předtím tam byla jenom hřbitovní kaple. Protože nový kostel měl být zasvěcený Povýšení svatého kříže, na oltář nechali udělat kříž a korpus a zadali to Kotrbům. Farář Křehlík tedy znal jejich dílnu.

Když jsem dozrál k tomu, že se budu muset rozhodnout, čím budu, říkal jsem si, že do fabriky nechci. Tam jsem sice rád chodil do modelárny a do stolařské dílny, ale mamince jsem řekl, že bych chtěl dělat něco jako řezbu. Že nechci dělat podle cizích výkresů, že bych si je radši kreslil sám. A tak jsme se vydali na Petrov č. 5. Přišli jsme k dílně, ale bylo zavřeno. V tom nám nějaká paní říká: Kotrbovi tady nejsou, jsou v Levoči. Budou tady až na podzim.

Ve vratech však bylo malé okénko. Koukal jsem do něj a viděl jsem až do před síně – stála tam socha lidských rozměrů, čili docela velká...

Odešli jsme tedy s tím, že se vrátíme, až tam Kotrbovi budou. A teď si představ ten pocit, když jsme tam znovu přišli.

Maminka zazvonila a přes dvůr nepřišla ta socha, ale v bílém, ušpiněném plášti pan Heřman a maminka mu říkala, o co jde, a on, ať jdeme dál. A teď to už je pro mě skoro neskutečná záležitost: Najednou jsem přišel do dílny plné jižního slunce a světla, a hlavně vůně! Voněl tam kliš, což už jsem znal ze stolařských dílen a z modelárny, a to celé spojení, to byl pocit štěstíčka. A tak to bylo upečeno.

Takže jste se stal opravdovým učněm?

Řekli mně – to bylo v padesátých letech – že mně nemůžou dát žádné potvrzení o vyučení, nebo výuční list, protože nemají úřední povolení. Tak se domluvilo, že bych měl jít do školy a toto by byla předškolní praxe. Říkali tomu volontér, praktikant a tak.

Jak vypadalo takové učení u pana Heřmana? Jakou měl metodu?

No, to byla metoda! Nejdřív jsem se učil brousit dláta. Jenže pak odjeli do Levoče a já jsem si už je uměl nabrousit a hlavně jsem zjistil, že v dílně je spousta dřeva, především lipového, které se řeže jinak než to, které jsem řezal nožem doposud. Úplně jsem se vyžíval v tom, jak se ostrým dlátem řeže jako po másle a jak to šustí. A protože jsem se už jako kluk zajímal o lodi a o koráby – ještě z četby

Miloš Vlček u katedrály na Petrově, naproti dílně. Archiv Miloše Vlčka

Robinsona a Gullivera a různých dalších knih, a taky proto, že je to dřevěná záležitost, vlastně dřevěná stavba, loď a plachtoví – tak jsem si našel v dílenské knihovně nějaké rytiny a zpodobnění lodí a podpalubí a začal jsem stavět otvírací loď. Chtěl jsem zpracovat to, co se mi líbilo, prostory, kde byly složené dělové koule, otvírací střílny a pro námořníky postele, závěsy...

Když se potom Kotrbovi vrátili a já jsem panu Heřmanovi ukázal tu rozdělanou záležitost, viděl jsem, jak je potěšený.

Řekl mi: Tohle je věc, kterou dodělej, to je pěkný. A protože mě pochválil, tak jsem v tom s o to větší radostí pokračoval.

Měl pan Heřman v dílně nějaký speciální rituál, co patřil k tamnímu koloritu? Nebo nějaká pořekadla?

Pořekadla měl. Když mě učil řezat třeba motivy vinné révy, hrozny, tak vzdychky potom říkával: A tohleto už necháme takhle, však slepý to nevidí. Anebo: Střílet se z toho nebude, a když, tak se hovno trefí...

Já si pamatuju na rčení při zatloukání hřebíků: A teď prosím nedýchat!

Haha, jo, to vzniklo, když tam chodil fotograf pan Chládek a fotil jejich díla. Když postavil stativ a změril expozici a toto všechno, tak potom říkal: A teď prosím nechodit! Což rozkvetlo v pořekadlo: A teď prosím nedýchat!

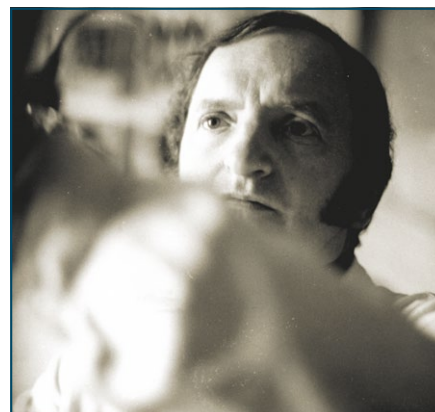
Bratři Kotrbové dokázali být i pěkní vtipálci...

Jednou se stalo, že v dílně byl Heřman a učil mě brousit dláta, to byl úplný začátek. Byl jsem čtrnáctiletý vyjukanec, obtahoval jsem dláta u hoblice a byl tam smrad jako od hovna. Pořád jsem se díval na svoje boty, na podrážky, tenkrát jsem měl myslím profilované polotraktorky, a znovu a znovu, jestli tam něco nemám.

Po nějaké době to prozradili. Přišel za mnou pan Karel a donesl rozdělaný poliment (pozn.: podklad pod zlacení, směs hlínky, klišu a bílku). Ono se to rozdělavá v bílku, který se nechá rozložit, a to má pak charakteristický smrad jako staré hovno. Bavili se tím, že mě tam nechali málem tančit kozáčka, abych zjistil, kde mám to hovno přilepené...

Na čem všem jste později s Heřmanem Kotrbou spolupracovali?

Nevím, jestli by se mi podařilo sesumírovat všechno, ale třeba toto: Zdobili jsme Vatra bar v hotelu Patria na Štrbském plese, sloupy v hotelu. Návrh jsem udělal já, model taky. Akorát jsme si dovezli dláta, sloupy se nechaly obložit dřevem, lípou a topolem, rozměrově třeba dva metry nebo ještě víc. Třeba recepci v přízemí jsem dal motiv vody, ryb. Pak tam byla restaurace, to bylo slunko. To všechno byly živly. A dole byl Vatra bar, kde byl oheň. Teď si představ ty plameny! To jsem nechal dělat Heřmana, kterého to chytlo, tužkou nakreslil plamen a začal dláta, jenom to šustilo. Potom se řešilo s architektem Kamilem Fuchsem a Ludvíkem Smejkaem, že když je tam motiv ohně a plameny, že by tam měl být krb. A najednou přišly nápady: Co takhle kdyby tam nebyl krb, ale něco jiného, třeba šachovnice na zemi?

Miloš Vlček. Archiv rodiny

S velkými dřevěnými figurkami. No, nádhera. A u toho byl i Heřman. Takže nejen přímé zpracování, ale i nápady měl. Druhý případ, lovecký salónek. Místo, kde se třeba setkají myslivci po honu. Napadlo mě, že by tam Heřman mohl udělat nějaké lovecké zbraně, a najednou se z toho vylouskla pro něho samostatná práce. Vymyslel si křesací a perkusní flinty. Udělal dřevěné zbraně řezané v lípě podle toho, jak vypadaly ve skutečnosti, a přitom bylo vidět, jak si s tím začíná hrát sochařsky. A z toho byli právě architekti a lidé u komise, když se to schvalovalo, nadšení, jakou to má logiku. Nás to spojovalo, protože „starý“ dělal tohle a „mladý“ tamto...

Rozhovor vedl Jiří Plocek.

Vzdělaný a lidský

R A D O V A N Z E J D A

Dlouholetý přítel Heřmana Kotrby, publicista, regionální historik a nakladatelský redaktor Radovan Zejda (1946) přibližuje „neřezbářskou“ tvář známého řezbáře.

Poznal jsem ho roku 1969 v dílně na Petrově. Když se zjistilo, že studuji lesářinu, byl jsem podroben zkoušce znalostí o dřevě. Ta školní byla jednodušší. Časem jsem se stal téměř inventářem dílny, kde mimo Heřmana pracoval ještě jeho bratr Karel a sochař Miloš Vlček. Vzhledem ke svým zájmům o umění a výtvarné techniky jsem zde často debatoval, poněkud s Heřmanem, který měl již za sebou řadu rozhovorů a publikací, např. v časopise Monumentorum Tutela.

Roku 1970 jsem byl s panem Heřmanem, jak byl osloven, týden v Levoči. Zde jsem zjistil, že je to nejen svrchaný umělec a restaurátor, ale že také dokázal opatřit tehdy velmi nedostupný psací stroj pro silně postiženého levočského chlapce, aby si mohl přivydělávat. Spolu s levočským archivářem Dr. I. Chaloupeckým našli dům Mistra Pavla a později i dílnu.

Již od šedesátých let minulého století Heřman poměrně často přednášel.

Heřman Kotrba – restaurátor. Foto Miloš Budík

Nejen o umění, ale také o přírodě a o zájmavostech z okolí Střelic a říčky Bobravy. Pro kněze, kteří mají ve své správě často vynikající umělecká díla, pravidelně přednášel o jejich ochraně. Tehdejší brněnský biskup ThDr. Karel Skoupý na tuto problematiku dbal, a proto byly přednášky pravidelně opakovány. Přednášel ale i pro důchodce, pro skauty apod.

Často chodili do dílny na Petrov i studenti brněnské „umprumky a šurky“ se svými profesory a překvapivě i muzikanti. Časem se vraceli na popovídání, či spíše na neformální ověřování svých uměleckých názorů a postojů. Mnozí pak na to s úctou vzpomínali.

Heřmanova literární činnost se jaksí samozřejmě prolínala s jeho prací. Když

mohl v šedesátých a sedmdesátých letech konečně navštívit rodné město, vzešla z toho vzpomínková publikace vydaná v Günzburgu ve dvou svazcích (1978 a 1981). Vzbudila tam senzací a podle Heřmanových vzpomínek byly znovu obnoveny některé dávno zapomenuté zvyky.

Následujícího roku vyšly *Třísky z dílny řezbáře*, do níž Heřman vtělil své životní zkušenosti a vědomosti. Dodnes je to velmi ceněná a vyhledávaná kniha. V Brně byla pod pultem téměř vyprodaná dřív, než byla oficiálně uvedena na trh. Bohužel z ní byla vypuštěna důležitá kapitola *Význam modelu v sochařství a řezbářství*.

V říjnu roku 1984 proběhla v Československém rozhlase přednáška s příznač-

ným a výstižným názvem *Řezbář Pavel a řezbář Heřman*. Téhož roku byl Heřman spoluautorem publikací o práci a potřebných materiálech při zlacení. Posmrtně pak na Slovensku vyšla dosti odbytá publikace *Návšteva u rezbára*.

V posledních letech života začal Heřman Kotrba psát paměti nazvané *Nový Simplicius Simplicissimus*, vlastně chronologicky seřazený záznam životních událostí inspirovaný knihou Hanse von Grimmelshausena. V rukopisech zůstaly články a texty přednášek. Mnohé z nich by si zasloužily vydání, mj. i první český překlad slavného receptáře Theophila Presbytera *Schaedula diversarium atrium*, s bohatým komentářem, pečlivě konzultovaným s řadou odborníků.

Vzpomínky na učňovská léta v Günzburgu

H E Ř M A N K O T R B A

Výběr ze vzpomínek, které vyšly knižně v Günzburgu v roce 1981 pod názvem Mein Günzburg: Jugenderinnerungen.

Řezbářem jsem se učil, jak se patří, neboť to ovládal strýc Brenner. Pracoval na své „koze“, jak byl nazýván jeho pracovní stůl, hoblice stlučená ze silných fošen. Dláta měl vždy srovnaná, lesklá a od mnohého užívání některá už docela krátká. Na hlavě nosil stále čapku, neboť temeno hlavy měl široké, velmi, velmi široké. Ale kouřit uměl také, k čemuž měl dvě dýmky. Když se jedna rozžhivila, položil ji stranou a nacpal si druhou. Večer pak, když jsem uklízel, zdvihal se kousavý tabákový prach. Strýc Brenner si ale pod svou hoblicí zametal sám, to mu musím přiznat, a na mne zbývala jen ta část, kterou jsem zabíral já s tovaryšem Vogelem. Odpadky jsme házeli do velké bedny, protože u řezbáře lze odpad, na rozdíl od kameníka, použít jako palivo. (...)

Tady mne napadá jedna historka z prvních let mého učení. Tehdy bylo oblíbeným čtveráctvím zaklepat na někoho jako cizí a pak jej jako známý překvapit. Vogele, také tovaryš, mi to jednou udělal. A pak naše dílna pracovala na něčem pro klášter v Neresheimu. Co to bylo, na to si už nevzpomínám. Opat z Neresheimu byl osobností prvního řádu. Velký tak, že se musel ohnout, aby mohl vstoupit do naší dílny. A také tak ctihodný v opravdovém slova smyslu. Jednou si vyřizoval svou záležitost se strýcem Brennerem, a pak se loučili, přičemž strýc jej vyprovázel. Po chvíli také Vogele opustil dílnu, neboť příležitost k hygienickému aktu se nacházela venku. Po chvíli někdo zaklepal a já, domnívaje se, že si zas Vogele dělá žerty, jsem zavolal: „Herein, du Schwein, bleib drauss, du Sau!“ (Vstup dovnitř, ty prase, zůstaň venku, ty svině!) Po tomto zvolání jsem však místo zmíněného klamu poznal skutečného návštěvníka. Ano, po mé rýmované odpovědi se otevřely

dveře a místo domnělého vtipálka Vogeleho vstoupil dovnitř pan opat a omlouval se, že si zapomněl svůj deštník. Byl jsem skutečně perplex, a než jsem stačil vykřiknout nějaké vysvětlení, byl opět pryč. Snad smím předpokládat, že pan opat mé obzvlášť zřetelné výzvě naštěstí přece jenom nerozuměl. (...) Na podzim 1931 jsem byl vyučeným řezbářem a pracoval jsem ještě krátkou dobu u strýce Brennera. Avšak byl to už čas krize a jednoho dne mi mistr a strýc sdělil, že už nemá tolik práce, aby mne dále mohl zaměstnávat. Tak jsem si sbalil svých pět svestek, to znamená svá dláta, a šel domů.

Přeložil Jiří Plocek.

Bývalý dům Kotrbových v Günzburgu. Foto Jiří Plocek, 2004

O dílně a jejím životě

HEŘMAN KOTRBA

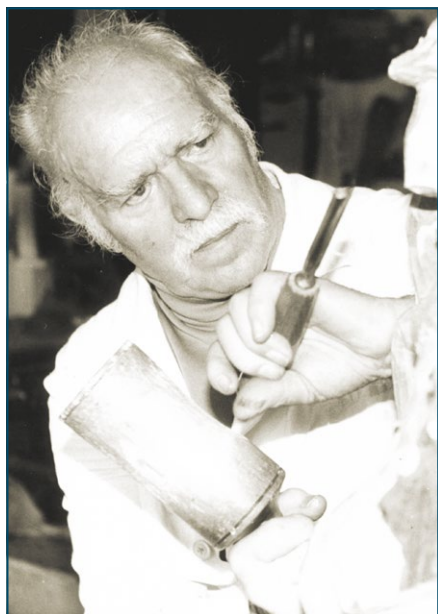
Ukázky z dosud nevydaných rukopisných vzpomínek, jež řezbář uspořádal rok před svou smrtí.

I ŽIVOT S DŘEVEM A DLATÍ

JSEM SOCHAŘEM I ŘEZBÁŘEM, PODLE TOTO JAK SE NA TO DÍVÁTE
 SOCHAŘEM TÍM, ŽE DĚLÁM SOCHY, ŘEZBÁŘEM PROTO, ŽE JSEM VYŘEŠIL
 VÁM ŽE DŘEVA.
 V 15. AŽ 16. STOLETÍ BYLA BÝVAL BYL "ŘEZÁČEM", V 17. STOL.
 "OBRAZNÍKEM": OBRAZ TENDY NEBYL JEN MALOVANÝ, JAKO
 DŘEVO (UAPENIE), ALE VŠECHNO Z OBRAZENÝ, AŽ Z KAMENE,
 DŘEVA ČI BRONZU.
 A TAK JSEM Tedy ŘEZBÁŘEM.

O sběratelích

Zvláštní skupinou návštěvníků dílny byli sběratelé neboli milovníci umění. Bývají to zcela normální, úspěšní občané, jen v jednom zákoutí duše sídlí dílčí sběratelství. Pravým sběratelem podle toho není člověk, který zpravidla kupuje žádaný objekt v příslušném obchodě. Tento

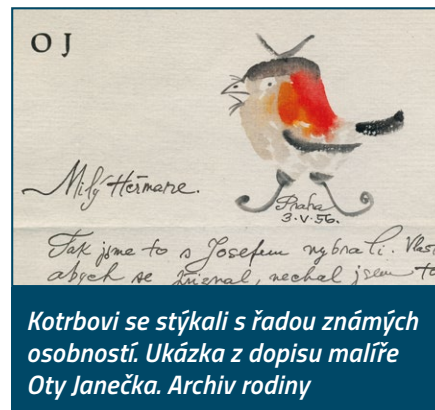

A tak jsem tedy řezbářem. Foto Jiří Fukan, 1988

náš druh homo sapiens je dostatečně a velmi výstižně popsán Karlem Čapkem v povídkách *Čintamani a ptáci* nebo *O modré chryzantémě*, takže není třeba dalšího popisu.

Některý takový milovník kumštu se přišel poradit, popřípadě žádat o konzervaci úlovku, jako odstranění pozdějších nátěrů, hlavně ale pochlubit se získaným pokladem. Tito milovníci většinou svoje úlovky značně přeceňují a snaží se sami sebe přesvědčovat o jejich vyšším stáří. Ruku na srdce, páni sběratelé, kdo z vás nedoufal v skrytu duše, že jednou objeví ve venkovské chalupě „jen takový malý obrázek po své babičce“, na kterém se ale po odstranění vrstvy sazí objeví signatura Rembrandt?

Toto tvrzení o babičce (eventuálně o prababičce) jsem nápadně často v této souvislosti slyšával, takže se mohu domnívat, že moravské (pra)babičky sháněly především staré obrázky, pokud možno od věhlasných mistrů. Nikdy jsem neslyšel, že by někdo měl cosi po svém (pra)dědečkovi. Čím to? Že by naši dědečkové – frajeři a furianti – odnášeli svoje volné groše a tolarý spíš do hospody? Nebo k muzice?

Dílnské šprýmy

Do žánru dílnských zkazek patří zkouška pohotovosti a smyslu pro humor určité skupiny návštěvníků. Jako často v kolektivu mladých lidí, i u nás se zpívalo či pískalo. Vše, od lidových písní po Hercegovinu, generála Laudona a jiné více či méně „duchaplné“ varianty klasických textů. Oblíbeným kouskem bylo zjistit, jak reaguje nic netušící oběť na neočekávanou zkoušku. Samozřejmě se to nezkoušelo u „ctihodných“ osob, ale u takových, kde jsme odhadli možnost provedení pokusu.

Začali jsme pískat, a to každý jinou písničku, anebo strašně falešně. Bylo zajímavé pozorovat chování testovaných.

Ten, co měl silné nervy, dělal (nebo se aspoň tak tvářil), jako by se vlastně nic nedělo. Jiný se díval zaraženě, neříkal však nic, sem tam nás jiní upozornili na podivné melodie a pokusili se o nápravu zkomolení. Jeden ale, pouze jeden, zřejmě velmi vyvinutého a citlivého hudebního sluchu nás zatracoval, že prý mu jej kazíme. Ovšem našli se i takoví, kteří okamžitě pochopili srandu a přidali se k partě, což jsme považovali za tuplovanou statečnost.

H. Kotrba

Vydala obec Střelice ke 100. výročí narození Heřmana Kotrby. Zpracovaly Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Antonína Slavíka 7, Brno. Všechna práva vyhrazena. Neprodejné. Odpovědný redaktor Jiří Plocek. Spolupráce na realizaci ing. Jiří Kubík. Foto na titulní straně Miloš Budík.